

*мр Јездимир Митровић,
судија Вишег привредног суда Србије*

СВОЈИНА И ОРГАНИЗОВАЊЕ ПРИВРЕДЕ

Предложена решења у амандманима не дају ништа ново када је у питању својина или бар не дају довољно.

Према подацима који се могу прочитати у литератури, друштвена својина сачињава око 30% од укупне својине и на њој почива целокупни наш друштвени систем. И ово нису поуздани подаци, јер ми немамо тачне податке о друштвеној својини. Осим тога, и овако сиромашан фонд друштвене својине свакодневно се умањује и самовласним заузећем или на други начин скоро сваки дан по нека парцела пређе из друштвене у приватну својину — државину.

Ја нисам у стању да сада предложим конкретна решења. Али, сматрам, да у уставу треба решити питање својине и то како друштвене својине (садржински другачије него што је то сада било — несвојински концепт), тако и задружне и приватне својине како би све врсте својине биле равноправне и имале доходовну функцију, тј. функцију запошљавања незапослених и остваривања дохотка, чиме би се омогућило деловање тржишне економије и осталих тржишних механизма.

Морам се ослободити догме да ће се свако ко има приватну својину обогатити. За спречавање богаћења постоје други инструменти (пореска политика и слично). Ми стално апелујемо да странци улажу у нашу привреду а мало инсистирамо да у привреду улажу и наши грађани који имају средства.

Свакако, да друштвена својина треба и даље да буде основа нашег система не занемарујући ни самоуправљање.

Међутим, не оваква друштвена својина (несвојински концепт својине) већ друштвена својина која ће омогућити да се идентификују субјекти и носиоци овлашћења на друштвеној својини а самим тим и одговорности за њено очување и унапређивање. Задружна својина и приватна својина треба да омогуће запошљавање што већег броја радника који би радили на удруженим или неударуженим средствима уз гаранцију да ће се заштитити права радника и омогућити њихов равноправни положај у односу на раднике запослене на друштвеним средствима, тј. равноправност без обзира на чијим средствима рада ако доприноси стварању дохотка и задовољавање како својих тако и друштвених интереса.

Устав недовољно простора посвећује интелектуалној својини, која има немали значај за даљи развој.

Друго питање о коме желим да кажем неколико речи је организовање привреде.

Из Устава, па и из предложених амандмана, произлази да се не можемо ослободити стања да држава пропише до детаља начин организовања привреде од оснивања радне организације или организовања основне организације до њиховог престанка, одговорности, прописујући чак и то ко доноси статут радне организације — раднички савет или радни људи референдумом.

Шта смо ми добили досадашњим решењима Устава о организовању привреде? Добили смо спору, затворену, гломазну а пре свега неефикасну привреду.

Ако желимо тржишну привреду, тада се држава не може мешати у организовање привреде, како у погледу организационих облика тако и у погледу регулisaња других питања.

Сматрамо да не треба да буде ствар устава да се бави питањем ко ће и како доносити статут основне организације удруженог рада или радне организације раднички савет или радници на референдуму, како ће одговарати ООУР за обавезе РО и слично (амандман IX и X).

У Уставу треба предвидети само начелна опредељења, а привреди оставити слободу да се сама организује како њој најбоље одговара, да

брзо мења своју организацију и прилагођава детаљност која јој највише одговара и коју захтева тржиште. Зашто фабрика аутомобила нпр. не би производила дечије играчке ако утврди да је то њен интерес и да ће на тај начин остварити већи доходак.

Овде се не мисли на оне области за које федерација треба да одговара и да омогући функционисање система као што је: ПТТ, железница, електропривреда и слично. Исто тако овде се не мисли на ванпривредне делатности као: школе, факултете, здравство, културу и слично.

У областима великих система, који делују на подручју целе Југославије и за чије функционисање треба да одговара федерација, држава треба да се меша и да се законом утврде услови за организовање у овој области јер од делатности ових организација зависи остваривање друштвених интереса у целини.

Какве тешкоће изазива детаљно регулisaње организовања привреде уставом најбоље показује рад на изменама и допунама Закона о удруженом раду. Наиме, доста питања није могло адекватно да се регулише док се не промени устав, а знамо каква је процедура за промену устава и колико то временски траје.

Оваква регулisaња у уставу неће довести до тржишне привреде способне да се брзо и ефикасно мења и прилагођава тржишту, а за то смо се определили.

*мр Љубиша Дабих,
истраживач-сарадник Института за упоредно право у Београду*

ПРИЛОГ ЗА РЕГУЛИСАЊЕ УСТАВНОГ АМАНДМАНА XII

Поједине земље су сматрале за потребно и значајно да у своје уставе унесу одредбе којима ће начелно регулисати стране инвестиције на својим територијама или, још чешће, којима ће пружити одређене гаранције страним улагачима за унету имовину. Са одредбама овакве садржине најпре се сусрећемо у уставима неких од земаља у развоју, а у новије време и у појединим уставима социјалистичких земаља.

Посматрано историјски, подизање института страних инвестиција на ниво уставне категорије није било случајно. Ослобађањем држава (народа) од колонијалне зависности и стицањем њихове независности неке од ових држава су сматрале за потребно да искажу свој став према страним инвестицијама у највишем правном акту земље. Поједине земље су у текстове устава уносиле одредбе којима су страним улагачима гарантовале сигурност њихових инвестиција или су утврђивале одређене границе за будућа улагања. Друге земље су, опет, оваквим начином регулisaња страних инвестиција желеле да поврате изгубљено поверење код својих потенцијалних улагача о сигурности и рентабилности инвестирања у њихове привреде или су напросто само желеле да скрену пажњу на отвореност својих привреда за стране инвестиције.

Са социјалистичким земаљама је била нешто другачија ситуација. Ове земље су успостављањем нових друштвено-политичких и друштвено-економских односа „протерале” предузетнички страни капитал из својих привреда и укинуле могућности за његово пословање, свака земља са гласно својим специфичностима. Међутим, сазревањем свести о неодрживости аутаркичног начина привређивања и под притиском унутрашње тражње — посебно робе широке потрошње — социјалистичке земље шездесетих година починују у својим прописима да регулишу производно-техничку сарадњу, кооперацију и заједничка улагања са фирмама (капиталистичких) индустријски развијених земаља. Према томе, идеолошка заблуда о неодрживости улагања западног капитала у социјалистичке привреде, тј. тврдња о немогућности сарадње капиталистичких фирми са со-